

Prípadová štúdia popisuje progres dieťaťa zo sociálne znevýhodneného prostredia navštevujúceho školský klub, v ktorom sa využíva Feuersteinova metóda inštrumentálneho obohacovania (FIE).

Modelová kazuistika – Darinka, 10 rokov

Osobná anamnéza

Darinka pochádza z pomerne veľkej obce neďaleko Košíc. Býva na jej periférii, v chudobnej rómskej osade, oddeľujúcu od zvyšku obce betónový múr. Ani tento nemilý osud jej neuberá na pozitívnom prístupe k životu. Darinka je veselé dievčatko, ktoré má vybudovaný svoj vlastný svet.

Rodinná anamnéza

Mamka (*1978) a otec (*1976) nie sú zosobášení. Nemajú ukončené ani základné vzdelanie. Otec po vychodení školy nikdy nepracoval. Mama trávila väčšinu času na materskej dovolenke. Takže ich finančný príjem tvorí podpora v hmotnej núdzi a materský príspevok.

Darinka (*2007) sa narodila do mnohohodetnej rodiny v poradí ako siedme dieťa. Rodičia spoločne splodili deväť detí. Troch chlapcov a šesť dievčat. Najstarší zo súrodencov (*1998), (*2001) a (*2002), ukončili povinnú školskú dochádzku bez základného vzdelania a nemajú prácu.

Všetci spoločne bývajú v murovanej chatrči, ktorú tvorí jedna izba a predsieň. Nemajú vodu, nosia ju z centrálného vodovodu alebo z neďalekého potoka. Elektrinu si do chatrče zaviedli na čierno. Teplo im zabezpečuje piecka na drevo.

Rodina pôsobí súdržne. Rodičia medzi sebou nemajú vážne konflikty. Otec si občas vypije, nie je ale agresívny. Matka nepije alkohol ani nefajčí, o domácnosť a deti sa stará v rámci svojich

možností. Zabezpečuje im jedlo, čisté oblečenie, no nevychováva ich ani nevedie k samostatnosti. Dcéry doma mame nepomáhajú, je na všetko sama. Synovia pomáhajú otcovi so zbieraním, rúbaním dreva a nosením vody.

Komunikácia s matkou je na veľmi dobrej úrovni. Zaujíma sa o výsledky svojich detí, pravidelne sa zúčastňuje rodičovských stretnutí. Deťom aj napriek našim mnohým dohodám doma nevenuje dostatočnú pozornosť. Otec v tomto smere stojí v ústraní. Stretnutí sa nezúčastňuje, v dedine ho vidieť len zriedkakedy.

Školská anamnéza

Darinka začala v roku 2013 navštevovať predškolskú prípravu v miestnom komunitnom centre. Od pondelka do štvrtka tam trávila dve hodiny denne. Príprava jej pomohla zvládnuť základné hygienické návyky a aspoň trochu si privyknuť na iný než rodinný kolektív.

Pri zápise do školy v roku 2014 bola zaradená do nultého ročníka. Po dohode s matkou nastúpila aj do popoludňajšieho školského klubu. Darinka vyrastala v prostredí, kde slovenský jazyk počula iba v televízii. Doma rozprávali výhradne po rómsky. Napriek ročnej predškolskej príprave dokázala v škole porozumieť len základným inštrukciám. Na komunikáciu s ňou bolo potrebné všetko jej preložiť do rómčiny.

Učivo nultého ročníka nezvládala. Napriek svojmu veku nebola na vstup do školy pripravená. Grafomotoriku mala na veľmi nízkej úrovni. Pri kreslení si vyberala najmä čiernu farbičku, pričom na papier čarbala iba kruhy. Mala tendenciu papier dotrhať. Najviac ju tešilo dookola vyberať a ukladať farbičky do obalu. Rovnako sa správala aj pri hre. Rada spolužiakom búrala stavby z kociek, brala im hračky, vyrušovala ich. Na konci nultého ročníka stále nerozlišovala farby ani geometrické tvary. Neosvojila si žiadne číslice ani písmená. Bavilo ju spievať detské pesničky, aj to len v skupine. Napriek tomu bola posunutá do prvého ročníka.

V prvom ročníku Darinka urobila minimálne pokroky. Stále si neosvojila čísla ani písmená, tempo na ňu bolo prirýchle. Na hodinách si väčšinou kreslila, alebo len tak sedela v zadnej lavici a vyrušovala. Prepadla skoro zo všetkých predmetov a ročník si musela zopakovať. Opakovanie ročníka však neprinieslo žiadne pozitívne výsledky. Preto bola triednou učiteľkou odporučená na špeciálnopedagogické vyšetrenie, na základe ktorého ju preradili do špeciálnej triedy. Do špeciálnych tried boli rovnakým spôsobom presunutí všetci jej starší súrodenci. Nasledujúci školský rok Darinka nastúpila do druhého ročníka špeciálnej triedy. Osobitný prístup učiteľa, menší kolektív a menej náročné učivo jej prospievajú. Darinka ročník úspešne ukončila.

Sociálna anamnéza

Darinka má veľmi špecifickú povahu. Matka ma už na našom prvom spoločnom stretnutí upozornila na fakt, že Darinka je iná ako jej rovesníci, vraj jej to „vôbec nemyslí“. Spolužiaci ju aj napriek jej inakosti nevyčleňujú z kolektívu. Stále sa nájde niekto, kto jej pomôže a usmerní ju. Nevysmieávajú sa jej. V mladšom veku bola Darinka pri hre aj pri učení často agresívna. Nie na svoje okolie, skôr na veci, zošity či bábiky. Pri kolektívnej práci len nezúčastnene sedela a pozorovala ostatných. Rada sa smeje, aj keď často nevieme dôvod jej radosti. Dospelých ľudí rešpektuje, potrebuje ich pozornosť, no veľmi s nimi nekomunikuje. Na položené otázky odpovedá zriedkavo slovne, väčšinou sa zahanbí a mlčí.

Učitelia ju vnímajú ako „stratený prípad“. Často od nich počúva že nič nedokáže, nič nevie, na čo reaguje sklonenou hlavou a smútkom v očiach.

Čas mimo školy trávi Darinka potulovaním sa s kamarátmi po osade alebo pozerá televíziu, najradšej má telenovely.

Ťažkosti zistené po vstupe do klubu

Ako sme vyššie spomínali, Darinka nebola dostatočne mentálne zrelá na vstup do školského procesu. Nemala dostatočne rozvinutú hrubú a jemnú motoriku. Nedokázala sa dlhšie sústrediť na žiadnu činnosť. Robilo jej problém aj dlhšie sedenie na stoličke.

Obrovskou prekážkou bola u nej takmer nulová komunikácia v slovenskom jazyku. Pozorovaním sme zistili, že Darinka nevie zmysluplne rozprávať ani vo svojom materinskom jazyku. Zadaniu úloh nedokázala porozumieť ani po pretlmočení do rómčiny. Potrebovala neustálu asistenciu dospelého človeka. Po názornej ukážke, napríklad pri kreslení čiar, urobila jednu dve čiary, potom opäť sklzla do čarbaníc. Pri našej chvíľkovej nepozornosti hneď zošit potrhala alebo pokrčila. Nedokázala samostatne splniť žiadnu z úloh. Pri vyfarbovaní omaľovánky nedokázala nevychádzať za čiary. Sčarbala ju za minútu jednou farbičkou, najčastejšie čiernou. Záujem o kreslenie mala veľký, no systémom urobiť na papier pár ťahov a vziať si ďalší čistý papier. Rovnaké to bolo aj pri písaní číslíc a písmen, kde si nedokázala zapamätať nielen postup pri ich písaní, ale ani prejsť ceruzkou po predlohe, a to ani po viacnásobnej ukážke.

Ak sme sa v jeden deň spolu naučili nejakú farbu, na druhý deň si ju už nepamätala. Podobný scenár sa opakoval pri každom pokuse niečo ju naučiť. Každý deň sme začínali odznova. Nové vedomosti sa Darinke neudržali krátkodobo ani dlhodobo v pamäti.

Čiastočná pamäť jej fungovala pri hre. V začiatkoch klubu len bezcieľne prehadzovala a poškodzovala hračky. Zábavné pre ňu bolo otváranie a zatváranie škatúl, čím trávila mnoho

času. Veľkým lákadlom bol kočiar a bábika. Tej často ubližovala, bila ju, hádzala na zem a niečo nezrozumiteľné na ňu kričala. Absentovala u nej akákoľvek orientácia v čase a častokrát aj v priestore. Párkrát sa stalo, že sa asistentky počas klubu pýtala, kde to vlastne sme.

Spolužiakov vnímala, ale nevšimli sme si, aby s nimi niekedy viedla dialóg. Len počúvala čo hovoria, prípadne im dávala jednoslovné odpovede. Nás nemala problém osloviť, pokiaľ niečo potrebovala. I keď často išlo o komunikáciu neverbálnu. Rada bola v blízkosti dospelého človeka, pôsobila oveľa pokojnejšie.

Boli dni, kedy Darinka počas vyučovania nekoordinovane vykrikovala alebo sa smiala bez vonkajšej príčiny. A neprestala ani po upozorneniach učiteľa či spolužiakov. Darinka si postupom času začala čiastočne uvedomovať svoje zaostávanie za rovesníkmi. Opadlo z nej dovtedajšie nadšenie a spustilo to u nej nechut' k práci a používanie frázy „ja neviem“.

Progres pod vplyvom FIE

S Darinkou sme spoločne strávili v klube štyri roky. Z toho tri roky pracujeme metódou FIE. Prešli sme dva inštrumenty, Usporiadanie bodov a Urči emócie.

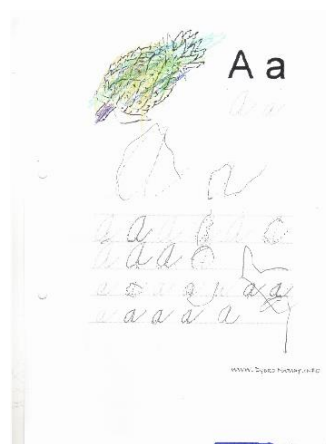
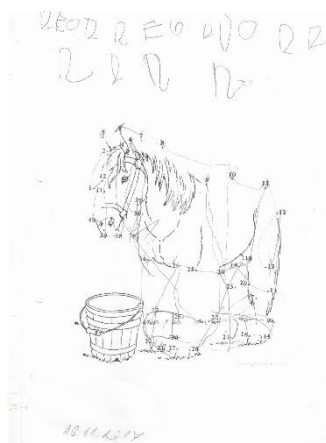
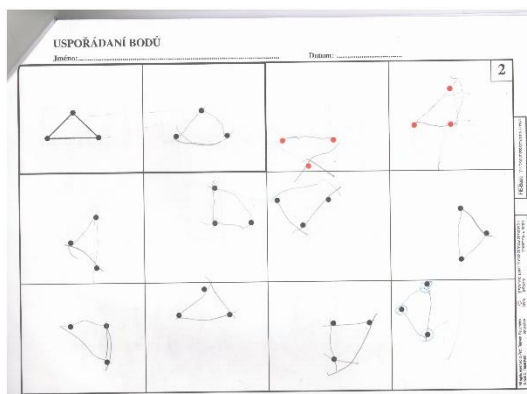
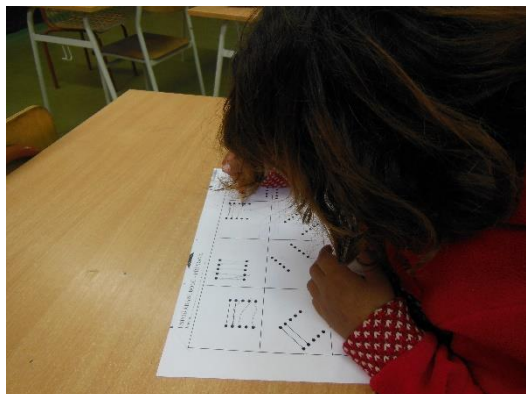
Za ten čas sme u Darinky zaznamenali oveľa menší posun v porovnaní s jej spolužiakmi. Zlepšilo sa jej správanie. Prestala nekoordinovane kričať. Je pokojnejšia, sedenie na stoličke už pre ňu nie je taký veľký problém. Dlhšie sa sústreďí na nejakú činnosť. Neprestajne však potrebuje asistenciu pri práci a názorné ukážky.

Po slovensky rozumie oveľa lepšie, rozpráva však stále pomerne slabo. Slová nespája do viet. Vďaka inštrumentu Usporiadanie bodov si Darinka dokázala osvojiť základné geometrické tvary. Kým na začiatku inštrumentu nebola schopná spojiť dva body čiarou, teraz dokáže nakresliť napríklad domček. Zlepšil sa jej grafický prejav, prestala maľovať len čiernou farbou. Začala vnímať hranice pri omaľovánkach. Prostredníctvom FIE sa naučila rozlišovať čo je rovnaké a čo je rôzne. Darí sa jej pri pexese, párkrát sa jej dokonca podarilo nad nami vyhrať. Lepšie sa orientuje na papieri, vie kde je hore, dole, vpravo, vľavo.

Odbúrala sa u nej agresivita k veciam. Dokáže sa zahrať s bábikou bez toho, aby jej ubližovala. Spolužiakom prestala brať hračky pokiaľ ich používajú. Uvedomuje si čo znamená včera, dnes, zajtra, ráno, večer. Rozlišuje u druhých smútok a radosť. Naučila sa tešiť z výsledku svojej práce.

Záver

Darinka napriek pomalšiemu progresu neprestáva chcieť na sebe pracovať. Vzhľadom na jej špecifickú povahu odporúčame nahradiť skupinovú prácu metódou FIE prácou individuálnou.

Vzhľadom na uvádzané informácie osobného charakteru bolo meno dieťaťa zmenené.

Veľká Ida, august 2018